

ПЕРЕМОЖЦІ КОНКУРСУ «СУД МАЙБУТНЬОГО»

УДК 347.98:004.087

Д. М. ОСТАПЕНКО,
магістр права, старший партнер юридичної фірми
«Ukrainian legal consulting group»

ЕЛЕКТРОННА СИСТЕМА ТАЙМІНГУ СУДОВИХ ЗАСІДАНЬ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ РОБОТИ НАЦІОНАЛЬНИХ СУДОВИХ ОРГАНІВ

Стаття присвячена обґрунтуванню необхідності впровадження електронної системи таймінгу судових засідань як інструменту підвищення ефективності роботи національних судових органів шляхом аналізу цієї проблематики та розробки актуальних пропозицій.

Ключові слова: електронна система таймінгу судових засідань, судова влада, судові засідання, таймінг, ефективність судових засідань.

Постановка проблеми. Безумовна цінність часу полягає в тому, що його біг ніколи не зупиняється, а будь-які спроби наздогнати або ж надолужити згаяне є безрезультатними (принаймні поки що). Таким чином, час як бізнес-ресурс набуває особливого значення в ситуації, коли його кількість, відведена на виконання конкретних завдань, суттєво обмежена або взагалі не дозволяє досягти всіх запланованих цілей, через що постає проблема визначення пріоритетів.

У професійній юридичній діяльності здатність правильно розподіляти та використовувати час є найімовірно важливою, оскільки вчинення юридично значущих дій майже завжди обмежується таймфреймами, вихід за межі яких може не лише негативно вплинути на результат у цілому, але й унеможливити його досягнення взагалі. Приміром, пропуск стороною чи її представником призначеного на конкретний час судового засідання може призвести до ухвалення судового рішення без їхньої участі, а недотримання строків звернення з апеляційною скаргою потенційно позбавляє сторону права на оскарження судового рішення.

Очевидно, що описані вище ситуації майже завжди є результатом суб'єктивних причин (неуважність, безвідповідальність тощо), через що не можуть бути предметом наукового дослідження. У той же час системні помилки у плануванні роботи органів правосуддя та відсутність корекційних можливостей в учасників судових процесів для мінімізації негативних наслідків таких помилок є проблемою цілком об'єктивного характеру, яка потребує більш детального дослідження.

Зважаючи на те, що норми всіх процесуальних кодексів, діючих у нашій державі, встановлюють строки розгляду конкретних категорій справ, порушення таких строків з боку судових органів є негативною тенденцією, що потребує розроблення кроків для її подолання. Реалізація гарантованого Конституцією України [1] та низкою міжнародних нормативно-правових актів [2] права людини на доступ до правосуддя в більшості випадків нівелюється підвищеною тривалістю судових процедур, після проходження яких спір інколи взагалі втрачає актуальність. Що слугує причиною цього негативного явища?

Мета роботи. Метою роботи є обґрунтування необхідності впровадження електронної системи таймінгу судових засідань як інструменту підвищення ефективності роботи національних судових органів.

Аналіз останніх досліджень. Зважаючи на новизну цього питання, так як його розробка і дослідження вбачаються пріоритетними у світлі майбутніх наукових пробацій, це дослідження є одним із перших у вітчизняній правовій науці щодо електронної системи таймінгу судових засідань як особливого предмета дослідження в аспекті підвищення ефективності роботи національних судових органів.

Виклад основного матеріалу. Досліджуючи вищезазначене питання, вважаю за необхідне виділити декілька найголовніших причин порушення судами процесуальних строків розгляду справ:

1) надмірне навантаження суддів судовими справами (особливо у густонаселених адміністративно-територіальних одиницях);

2) вчинення учасниками судових процесів дій, спрямованих на затягування строків розгляду справ;

3) відсутність правильного планування робочого часу суду/судді;

4) недостатність механізмів стимулювання та контролю дотримання процесуальних строків розгляду судових справ.

Звісно, вищевказаний перелік не є вичерпним. Окрім того, доволі різноманітними є джерела походження причин порушення судами процесуальних строків: від недоліків державної політики в царині забезпечення функціонування судової системи до суто організаційних проблем, вирішення яких є цілком можливим за рахунок оптимізації процесів та впровадження нових технологій. Саме на них і пропонуємо зупинитися детальніше.

Перш за все потрібно відзначити, що Україна є достатньо прогресивною державою у світлі впровадження сучасних комп'ютерних технологій у системі судочинства. Так, діючий протягом останніх декількох років інтернет-ресурс «Судова влада» (<http://court.gov.ua>) є набагато більш функціональним порівняно з іноземними аналогами [3]. Приміром, у США відсутня єдина уніфікована інтернет-платформа для судів загальної юрисдикції, натомість

кожен суд має власний сайт із власним функціоналом, який не обов'язково містить довідкову інформацію щодо часу призначених судових засідань.

Разом із тим можливості сайту «Судова влада» дозволяють користувачам не лише отримувати інформацію про розклад судових засідань у конкретному суді або у конкретного судді, але й здійснювати пошук судових справ в усіх судах України одночасно за даними однієї зі сторін процесу. Таким чином, можна стверджувати, що в суто технічному аспекті для забезпечення процесу правильного планування робочого часу судових органів (судового таймінгу) в нашій державі існують цілком достатні можливості.

Тим не менш на практиці юристам досить часто доводиться стикатися із грубими помилками при складанні графіків судових засідань, що призводить до негативних наслідків у вигляді марнування часу учасників процесу та, як наслідок, затягування строків розгляду справи. Наведемо приклад таких ситуацій, що мають місце в багатьох судах загальної юрисдикції.

Досить типовим випадком є невдалий таймінг судових засідань із невіправдано стислими часовими інтервалами між призначеними до розгляду справами (як показано у таблиці нижче).

Дата та час розгляду	Склад суду	Єдиний унікальний номер справи	Сторони у справі	Суть справи	Форма судочинства
29.02.2016 09:00	Ференчук О.В.	643/1355/16-к	Потерпілий: Жукова Юлія Сергіївна, обвинувачений: Сілів Роман Сергійович	Умисне легке тілесне ушкодження	Кримінальні справи
29.02.2016 09:10	Ференчук О.В.	643/16511/15-п	Позивач: Долгова Олена Вікторівна, відповідач: Долгов Олег Віталійович	про розірвання шлюбу	Цивільні справи
29.02.2016 09:30	Ференчук О.В.	643/19535/15-п	Позивач: Лапіна Наталя Юрївна, відповідач: ПАТ Укрспоббанк в особі Новосапівського відділення, відповідач: ПАТ Укрспоббанк, представник позивача: Єва Лариса Анатоліївна, третя особа: Охрименко Сергій Олександрович	про визнання договору поруки припиненим	Цивільні справи
29.02.2016 10:00	Ференчук О.В.	643/524/16-п	Правопорушник: Сімченко Олександр Володимирович	АПН 884175	Справи про адміністративні порушення
29.02.2016 10:00	Ференчук О.В.	643/13083/15-п	Позивач: Корнільченко Геннадій Леонідович, відповідач: Корнільченко Ірина Олександрівна	розірвання шлюбу	Цивільні справи
29.02.2016 11:30	Ференчук О.В.	643/16725/15-к	Потерпілий: Бородачов Віталій Олександрович, обвинувачений: Луцьков Артур Олександрович	Умисне легке тілесне ушкодження	Кримінальні справи
29.02.2016 12:00	Ференчук О.В.	643/12407/15-к	Потерпілий: Бедрін Олександр Олександрович, обвинувачений: Большаков Яків Ігоревич	Крадіжка	Кримінальні справи
29.02.2016 14:00	Ференчук О.В.	643/267/16-п	Позивач: Лебедева Тетяна Степанівна, відповідач: Адміністрація Московського р-ну, представник позивача: Нешадін Едуард Олександрович, представник позивача: Повомаренко Денис Володимирович	про визнання права власності	Цивільні справи
29.02.2016 15:00	Ференчук О.В.	643/13790/15-п	Позивач: Олійник Світлана Вікторівна, позивач: Олійник Владислав Сергійович, відповідач: Ісламханов Андрій Альбертович, відповідач: Сатінов Валентина Павлівна, відповідач: Мусієнко Олена Миколаївна, третя особа: Приватний нотаріус ХМНО Кірія Ю.О.	про визнання правочину недійсним та витребування майна з чужого незаконного володіння	Цивільні справи
29.02.2016 16:00	Ференчук О.В.	643/17114/15-п	Позивач: Фітосова Тетяна Ігорівна, відповідач: Фітосов Сергій Миколайович	про розірвання шлюбу	Цивільні справи

Як можна побачити з таблиці, на ранкові години суддею було призначено декілька судових засідань із часовими проміжками 10–20 хвилин, а розгляд двох різних справ узагалі призначено на однаковий час. Припустимо, що до суду своєчасно прибули сторони цивільної справи, призначеної до розгляду о 9 год 30 хв, однак суддею прийнято рішення про вихід до нарадчої кімнати для складання вироку в кримінальній справі, що є першою в графіку. У якості додаткової умови зазначимо, що орієнтовний час складання вироку суддею складатиме приблизно 2 години.

За описаної вище ситуації можна цілком сміливо прогнозувати відкладення суддею розгляду, як мінімум, чотирьох призначених судових засідань, що в подальшому відобразиться як на строках розгляду справ, так і на якості прийнятих у цих справах рішеннях. Окрім цього, такий сценарій розвитку подій може опосередковано вплинути й на графіки судових засідань інших суддів через неявку адвокатів або юристів – представників сторін, які часто беруть участь у декількох судових процесах у різних судах протягом дня.

Цілком зрозуміло, що повністю уникнути подібних ситуацій на практиці майже нереально, проте чи можливо знизити їх негативний вплив на судочинство взагалі? Вважаю, що позитивну відповідь на це запитання можна отримати шляхом удосконалення існуючих технічних можливостей і технологій, що дасть змогу наблизити нас до створення справжнього суду майбутнього вже найближчим часом.

Пропозиції. Сутність головної пропозиції щодо вдосконалення існуючої системи таймінгу судових засідань полягає у наданні всім учасникам судового процесу корекційних можливостей для оперативного приведення своїх планів та графіків роботи у відповідність із актуальною в даний момент часу ситуацією. Для цього пропонується доповнити функцію інтернет-ресурсу «Судова влада» з інформування учасників про дату та час призначених судових засідань додатковими відомостями, які відображатимуть поточну ситуацію та дозволять використовувати робочий час усіх учасників судового процесу більш раціонально.

Зокрема, пропонується ввести такі зміни:

1) у загальному графіку судових засідань конкретного суду зазначати щоденну інформацію про присутність або відсутність (лікарняний, відрядження, відпустка тощо) конкретного судді на роботі, що для зручності можна позначати виділенням на графіку прізвищ присутніх суддів зеленим кольором, а відсутніх – червоним;

2) у графіку судових засідань конкретного судді відображати актуальну інформацію про статус роз-

гляду справ станом на певний проміжок часу, де зазначати: яка справа розглядається в даний момент; у випадку виходу суду до нарадчої кімнати – орієнтовний час перебування там; у випадку перенесення судового засідання – інформацію про це, а також про дату та час наступного розгляду.

Задля ефективного та своєчасного відображення вищевказаних відомостей на сайті «Судова влада» пропоную:

1) доручити відображення інформації про присутність/відсутність суддів на роботі посадовим особам, що ведуть табелі обліку робочого часу, зокрема керівникам апаратів судів;

2) налагодити роботу із системою протоколювання судових засідань таким чином, аби відомості, які вносяться до неї секретарями судових засідань про час початку/завершення розгляду справи, вихід судді до нарадчої кімнати чи прийняття рішення про перенесення судового засідання, автоматично в режимі реального часу відображалися в графіку судових засідань на сайті «Судова влада».

Переконаний, що доповнення існуючої інтернет-системи вищевказаними відомостями не лише підвищить ефективність судового таймінгу, а й слугуватиме додатковим стимулом для всіх учасників судового процесу максимально ефективно та раціонально використовувати робочий час. Окрім того, подібні зміни сприятимуть підвищенню рівня прозорості судової системи в цілому, що може дати додаткові інвестиційні та іміджеві переваги для України на регіональному та міжнародному рівнях.

Водночас потрібно зазначити, що запровадження виключно технічних засобів покращення судового таймінгу може не дати відчутних результатів без створення дієвих механізмів стимулювання суддів до їх використання. Так, зокрема, пропонується матеріально заохочувати тих суддів, які демонструватимуть дотримання процесуальних строків розгляду в переважній більшості справ, шляхом встановлення надбавок до посадових окладів безпосередньо суддів, а також їх секретарів та помічників, значення роботи яких не можна недооцінювати.

Разом із тим задля посилення контролю за дотриманням суддями процесуальних строків розгляду справ пропонується закріпити на законодавчому рівні функціональний обов'язок Вищої кваліфікаційної комісії суддів України проводити моніторинг показників судового таймінгу на підставі щоквартальних звітів регіональних підрозділів Державної судової адміністрації. Убачається доцільним притягати до дисциплінарної відповідальності суддів, які систематично та грубо порушують встановлені законодавством строки розгляду судових справ.

Висновки. Підсумовуючи все вищевикладене, вважаю за необхідне додатково підкреслити важливість роботи над оптимізацією процесу планування судової діяльності шляхом використання сучасних інформаційних технологій у сукупності із використанням методів стимулювання. Реалізація пропозицій, викладених у цій статті, на державному рівні зможе не лише суттєво покращити роботу вітчизняного судочинства, а й підвищити загальний рівень

довіри до правосуддя. При цьому впровадження запропонованих змін не потребуватиме залучення значних обсягів грошових коштів, натомість потенційно може стати одним із факторів підвищення інвестиційної привабливості нашої держави. Переконали, що саме з таких невеликих, але конкретних пропозицій щодо вдосконалення існуючої системи українського судочинства і повинен складатися шлях до побудови ідеального суду – СУДУ МАЙБУТНЬОГО!

ЛІТЕРАТУРА

1. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР // Відом. Верхов. Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
2. Загальна декларація прав людини [Електронний ресурс] : міжнар. док. від 10.12.1948 (рос./укр.) / ООН. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_015.
3. Судова влада України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://court.gov.ua>.

REFERENCES

1. Konstytutsiia Ukrainy, Zakon Ukrainy vid 28.06.1996 № 254k/96-VR [The Constitution of Ukraine, the Law of Ukraine of 28.06.1996 № 254k / 96-VR]. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy – Data of Supreme Council of Ukraine*. 1996, № 30, st. 141.
2. Zahalna deklaratsiia prav liudyny (ros/ukr) OON. Mizhnarodnyi dokument vid 10.12.1948 [Universal Declaration of Human Rights (Rus / Ukr) UN. International Document of 12.10.1948]. *zakon3.rada.gov.ua*. Retrieved from http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_015.
3. Sudova vlada Ukrainy [The judiciary Ukraine]. *court.gov.ua*. Retrieved from <http://court.gov.ua>.

Д. М. ОСТАПЕНКО

магістр права, старший партнер юридической фирмы «Ukrainian legal consulting group»

ЭЛЕКТРОННАЯ СИСТЕМА ТАЙМИНГА СУДЕБНЫХ ЗАСЕДАНИЙ КАК ИНСТРУМЕНТ ПОВЫШЕНИЯ ЭФФЕКТИВНОСТИ РАБОТЫ НАЦИОНАЛЬНЫХ СУДЕБНЫХ ОРГАНОВ

Статья посвящена обоснованию необходимости внедрения электронной системы тайминга судебных заседаний как инструмента повышения эффективности работы национальных судебных органов путем анализа этой проблематики и разработки актуальных предложений.

Ключевые слова: электронная система тайминга судебных заседаний, судебная власть, судебные заседания, тайминг, эффективность судебных заседаний.

D. M. OSTAPENKO

LL.M., senior partner of «Ukrainian legal consulting group» legal firm

THE ELECTRONIC TIMING SYSTEM OF COURT HEARINGS AS AN INSTRUMENT OF IMPROVE THE EFFICIENCY OF THE NATIONAL JUDICIAL AUTHORITIES

Problem setting. The present article deals with the research of necessity of implementation the Electronic timing system of court hearings for improving the efficiency of the Ukrainian judicial system. The author suggests to supplement the existing judicial website (<http://court.gov.ua>) interface by the timing system which gives correctional opportunities for the engaged parties to change their plans during of the day in cases of delays or failures in court hearings schedule.

Article's main body. It is supposed that implementation of the Electronic timing system will give to all persons concerned the possibility to find out an information in online mode about the current status of consideration of the cases.

At the same time, the parties will be able to find out whether or not the judge is currently at work or he is on the sick leave or on the vacation.

Besides the article also contains the proposals for stimulation of the court officials to introduce the Electronic timing system by using the system of disciplinary encouragements and penalties.

Conclusions and prospects for the development. According to the article, implementation of the proposals on a state level will give an opportunity not only to improve the working process of the national judicial system but also will be able to increase the level of trust to judicial branch of power overall.

Key words: electronic timing system of the court hearings, judicial power, court hearings, time-control, effectiveness of court hearings.

Остапенко Д. М. Електронна система таймінгу судових засідань як інструмент підвищення ефективності роботи національних судових органів [Електронний ресурс] / Д. М. Остапенко // Право та інноваційне суспільство : електрон. наук. вид. – 2016. – № 1 (6). – Режим доступу: <http://apir.org.ua/wp-content/uploads/2016/06/Ostapenko6.pdf>.